

gyűlölettől áthatottabban él az eredeti műben a négy nemzet urainak szövetkezése a fellázadt parasztok ellen, a román és a magyar jobbágyok összefogása a harcban, s tisztább Anna alakja is. Itt a színpadon olyan Annát látunk, aki egy pillanatra sem értette meg szerelmét, holott Kós eredeti darabjában van Budai Nagy Antalnak és szerelmének egy felejthetetlen, s Anna nagyszerű asszonyi jellemvonásaira valló találkozója.” Nagyszabású s monumentális képeket említenek a Dóm téri előadással kapcsolatban; amikor például a háborúra gyülekező parasztok esküre készülnek, felzúgtak a Dóm harangjai is. Bessenyei Budai Nagy Antalat dicsérik legtöbbször, Berek Kati Besé Annáját elmarasztalták, talán ezzel is magyarázható, hogy a szerepet ősszel a Nemzeti-beli bemutaton már Pápay Erzsébet vette át. A legtöbb kritika számonkérte a befejezés történelmi hűségét. Kós Károly darabjában ugyanis Szilágyi, egyik harcosa öli meg Antalt. A valóságban pedig az urakkal vívott háborúban halt meg; Kós a kisregényben az ere-

KÉP A NEMZETI SZÍNHÁZ ELŐADÁSÁBÓL

deti történelmi változat szerint írta meg a históriát. Még előző évben, 1958-ban a már idézett kritikában Komlós jó időn át nagyon gyanússá tehető esztétikai—politikai minősítéssel intézte el a dráma kimenetét, mondván: „A Budai Nagy Antal a középutasság dicsérete.” Ebben a gondolkörben nem tudom, hogy a Bánk bán minnek a dicsérete. Tragédiával kapcsolatosan lehet-e effajta politikusi érvelést esztétikai minősítéssé emelni? Illyés Gyula figyelmeztet, a tragédiának minő mély, beláthatatlan nézői-lélektani sugárzása, ereje és hatása lehet. Tanácsos óvatosabban fogalmazni egy-egy mű színpadi sugallatával. Különösképp, ha mélyebben átgondoljuk azt a tényt, hogy Kós miért is módosította hőséneke tragédiáját. Színpadi szerzőként nem óhajtott csataképiró lenni. Történelmi hűségében a gondolati igazságot nem tudta volna megfogalmazni. Kós az azonos társadalmi igénnyel szervezkedő közösség széthúzó, bomlasztó, emberi tényeire akar figyelmeztetni. Tragikus erővel. Hogy nem a megosztottság, hanem az összefogás jelében lehet csak közösségi építkezésbe kezdeni. Történelmi jelenidejűségében